

PARALELY SLZAVÝCH ÚDOLÍ A HRA S OHNĚM

Ve dvacáté epizodě deváté série, „Paralely slzavých údolí“, se naši chytrí přátelé snaží rozdělat oheň.

„Když pak poznali oheň, kůže a chaty
A žena spojila se v manželství s jediným mužem ...
A viděli dívky, jež sami přivedli na svět ...
Ohni uvyklé tělo zchoulostivělo,
Už nemohlo snášet mrazy pod širým nebem.“

– Titus Lukrécus Carus, *O podstatě světa* (50 př. n. l.)

„Ohnivá Múza kéž vás osvítí
a vynese až k nebi fantazie.
Scéna pak bude království, kde vládci
předvádět budou světu slavné děje.“

– William Shakespeare, *Král Jindřich V.* (1599),
překlad Jiří Josek

„Muž možná objevil oheň, ale až žena vymyslela, jak si s ním hrát.“

– Candace Bushnellová, *Sex ve městě* (1996)

Dobří sluha, ale zlý pán

Pamatujete si na díl „Paralely slzavých údolí“? Sheldon a Leonard se s Amy a Penny vydají na víkendový výlet do srubu, ale jejich plánu na lesní túru zatne tipec parádní liják. Penny chce rozdělat hřejivý oheň v krbu, a zatímco

se Sheldon a Leonard pustí do úvah nad termodynamikou, Penny pustí plyn. Oheň se bez otálení rozhoří a jejich situace hned vypadá veseleji. Tato scéna je pro nás příležitostí probrat historickou transformační moc ohně i zamyslet se nad jedním z těch nejúchvatnějších vědeckých „vynálezů“.

Příchod ohně není samozřejmě zrovna vynálezem stroje, ale jistě se řadí mezi ty nejvýznamnější lidské inovace všech dob. Tou by možná předvídatelní otrapové zvolili nějakého zjevného kandidáta jako kolo, knihtisk či internet, zatímco přemýšlivější hlavičky by se přikláněly spíše k mýdlu, hřebíku nebo kompasu. Oheň je ale přeci jen dědečkem jich všech.

Říká se, že oheň je dobrý sluha. Pojdme se tedy podívat, jak to bylo, řekněme, před milionem let. Život byl drsný a příroda měla „zuby i drápy od krve“, jak pravil jeden slavný básník. Celý život lidé trávili jen snahou nezemřít. Když je zrovna v noci nelovili plíživí predátoři, byl problém s celodenní sháňkou po jídle. Odkud se vezme příští sousto? Z těchto úvah nám jasně vyplývá, jaký ohromný potenciál měl oheň pro lidstvo. Dokáže zahnat hrozivé vražedné stvůry, jeho kouř odradí otravný kousavý hmyz, a navíc toho pomůže uvařit více k snědku. Občas v přírodě natrefíte na plameny od blesku, lesního požáru či dokonce sopky, ale jak je jen ulovit a zkrotit? Leonard a Sheldon mají teorii v malíku, ale jak ji uplatnit v praxi?

Vědci věří, že ovládnutí ohně bylo hlavním bodem zvratu pro celé lidstvo, ale nejsou si úplně stoprocentně jisti, kdy k němu přesně došlo. Není to jednoduché. Když vědec nalezne pradávnné známky ohně, jak pozná, jestli vznikl z blesku, sopky, nebo rukou člověka? A i když vypadá, jako že jej rozdělal člověk – třeba staré ohniště v opuštěné jeskyni – jak poznat, zda byl rozdělán od píky, nebo přinesen do jeskyně z přírodního zdroje a udržován tak dlouho, jak to jen bylo možné?

Jak se tedy rozhořel první oheň? Pravěcí lidé se jej poprvé nejspíše zmocnili tak, že chňapli hořící větve z požáru a (dmýcháním plamenů) jej udržovali a vyžívali tak